

जॉबवर्क आणि सेटऑफ

किशोर लुल्ल

१) सीजीएसटी कायद्याच्या कलम १९ मध्ये जर मास अगर भांडवली वस्तु जॉबवर्क साठी पाठविल तर त्यावरील जो इनपुट टॅक्स क्रेडिट मिळतो त्याचा उल्लेख केलेला आहे. तसेच कलम १४३ मध्ये जॉब वर्क करण्याकरता कराची आकरणी न करत मास पाठवण्याच्या पद्धतीचा उल्लेख केलेला आहे. याशिवाय नियम ४५ मध्ये खरेदी केलेला मास आणि भांडवली वस्तु ज्या जॉबवर्कसाठी पाठविल्या जात त्याबाबतीतील अटी, शर्ती आणि बंधनांचा उल्लेख केलेला आहे.

२) जॉबवर्क याचा अर्थ अस आहे की एखाद्या जॉबवर्करने दुसऱ्या नोंदीत व्यापार्याने पाठविलेल्या मासाला ट्रीटमेंट अगर प्रोसेस करणे. याचा अर्थ जॉब वर्क ही संज्ञा त्याच वेळी वापरली जाते की ज्यावेळी दुसऱ्या नोंदीत व्यापार्याकडून जॉबवर्क साठी मास पाठवला जातो. अशा व्यक्तीला प्रिन्सिपॉल असे म्हणतात आणि तो नोंदीत व्यापारी असला पाहिजे.

३) प्रिन्सिपॉल म्हणजे जो नोंदीत व्यापारी खरेदी केलेला मास आणि भांडवली वस्तु करणा भरण न करत एखाद्या जॉबवर्करला जॉबवर्क साठी पाठवितो आणि काही वेळा त्यानंतर दुसऱ्या जॉबवर्करकडे पाठवितो.

४) जॉबवर्कर ही प्रोसेस करणारी व्यक्ती असते. त्यामुळे त्याने नोंदणी दाखल घेतल्या पाहिजे असे बंधनकारक नाही. जर त्याची वार्षिक उलाढाल वीस लाखपेक्षा आत असेल तर त्याने नोंदणी दाखल घेण्याची जरूरी नाही. हा जॉबवर्कर राज्यांतर्गत किंवा राज्याबाहेर मास पाठवू शकतो. प्रिन्सिपॉलने जॉबवर्करला जॉबवर्क साठी पाठविलेल्या मासाच्या किमतीची गणना जॉबवर्करच्या उलाढाली मध्ये करण्याची आवश्यकता नाही. म्हणजेच त्याच्या उलाढालीमध्ये फक्त जॉबवर्क चार्जस आणि त्याने त्यासाठी वापरलेला स्वतःचा मास याचा समावेश होतो.

५) जॉबवर्कर जीएसटीचा दर किती लागतो याचा उल्लेख अध्यादेश क्रमांक ११ / २०१७ या मध्ये केलेला आहे. निरनिराळ्या प्रकारच्या जॉबवर्कराती करचे दर हे ५ % पासून १८% पर्यंत आहेत.

६) जॉबवर्करच्या व्यत्ययेमध्ये जॉबवर्क केल्यानंतर त्यातून उत्पादन होऊ नये असे कोठेही म्हंटलेले नाही.

७) खरेदी केलेला मास किंवा भांडवली वस्तु या जॉबवर्क करण्याकरता जॉबवर्करकडे प्रिन्सिपॉलच्या व्यवसायाच्या ठिकाणापासून पाठविला जातो. यामध्ये प्रिन्सिपॉलने आधीच काही ट्रीटमेंट अगर प्रोसेस मासाला केलेली असेल तर तसा मास देखील जॉबवर्कसाठी पाठवता येतो. तसेच जॉबवर्क करण्याकरता प्रिन्सिपॉलच्या पुरवठादाराकडून थेट जॉबवर्करकडे देखील जॉबवर्क करण्यासाठी मास पाठवता येतो. यामध्ये आधी प्रिन्सिपॉलकडे मास आल्या पाहिजे असे बंधन नाही. अशावेळी प्रिन्सिपॉलच्या पुरवठादाराचे विक्रीच्या बिलावर प्रिन्सिपॉलचे नाव लिहिलेले असते आणि कंसायनी म्हणून म्हणजे जेथे मास जाणार आहे त्या जॉबवर्करच्या नावाचा पत्ता लिहिला पाहिजे. अशावेळी प्रिन्सिपॉलने कलम ४५ अंतर्गत डिलिव्हरी चलन काढून ते जॉबवर्करकडे पाठवावे. कस्टम स्टेशन वरून देखील आयता केलेला मास थेट जॉबवर्करकडे पाठवित येतो. येथे देखील प्रिन्सिपॉलने डिलिव्हरी चलन काढून जॉबवर्करकडे पाठविले पाहिजे. एखाद्या जॉबवर्करकडून दुसऱ्या जॉबवर्करकडे देखील मास पाठवित येतो. अशावेळी प्रिन्सिपॉलने किंवा पहिल्या जॉबवर्करने डिलिव्हरी चलन काढणे आवश्यक आहे. जॉबवर्क पूर्ण

झाल्यांमंतर तया झालेलं माझ हं जॉबवर्करने थेट प्रिन्सिपॉलने सांगितलेल्या ठिकाणी पाठवला तरी चालतो. तो परत प्रिन्सिपॉलकडे पाठविला पाहिजे असे बंधन नाही. अशी रवानगी देशांतर्गत असेल तर त्यावर जीएसटी भरावं लागतं. अशा प्रकारचा माझ निर्यातीच्या नियमांअधीन राहून निर्यात केलं तरी चालतं. या प्रकारचा माझ जर जॉबवर्करने प्रिन्सिपॉलकडे परत न पाठवल्यास परस्पर प्रिन्सिपॉलने सांगितलेल्या दुसऱ्या ठिकाणी जर पाठवला तर अशावेळी सदरचा जॉबवर्कर नोंदीत नसेल तर प्रिन्सिपॉलच्या नोंदणी दाखल्यामध्ये अतिरिक्त धंद्याची जागा म्हणून नोंद केलेली असली पाहिजे. जर जॉबवर्कर कलम २५ खाली नोंदीत व्यापारी असेल तर अशी नोंद करण्याची जरूरी नाही. अशा प्रकारे जो पुरवठा केलेला असतो तो प्रिन्सिपॉलने केलेला पुरवठा समजला जातो, किंबहुना जॉब वर्करने नव्हे. त्यामुळे इनव्हॉईस आणि ई वे बिल जॉबवर्करने न काढत प्रिन्सिपॉलने काढले पाहिजे. जॉबवर्कर करताना जे काही वेस्ट अगर स्क्रॅप निघते त्याची विल्हेवाट अगर विक्री जर जॉबवर्कर नोंदीत व्यापारी असेल तर त्याचे लावणी आणि कर भरावं जर जॉबवर्कर असे करून देत नसेल तर माझ प्रिन्सिपॉलने कर भरला पाहिजे. जर प्रिन्सिपॉल अ राज्यसत असेल आणि जॉबवर्कर ब राज्यमध्ये असेल आणि ज्याला स्क्रॅप विकला जातो तो ब राज्यसत असेल तर प्रिन्सिपॉलने विक्री बिलांमध्ये आय जी एस टी ची आकडणी केली पाहिजे. ज्याला स्क्रॅप विकतो तो जर अ राज्यसत असेल तर प्रिन्सिपॉलने एसजीएसटी आणि सीजीएसटीची आकडणी केली पाहिजे. थोडक्यात म्हणजे संपूर्ण माझा जबाबदारी तसेच कर भरण्याची जबाबदारी ही प्रिन्सिपॉलवरच असते.

९) जरी प्रिन्सिपॉलने जॉबवर्क साठी माझ पाठवला तरी काही अटी आणि शर्तीस अधीन राहून त्याला खरेदीचं इनपुट टॅक्स क्रेडिट मिळतं. जर असं माझ प्रिन्सिपॉलने थेट पुरवठादाताकडून स्वतःकडे न आणत जॉबवर्कर कडे पाठविला तरी देखील इनपुट टॅक्स क्रेडिट मिळतं. डिलिव्हरी चलन माझ प्रिन्सिपॉलनेच काढले पाहिजे. जॉब वर्क पूर्ण केल्यांमंतर जर जॉबवर्करने दुसऱ्या जॉबवर्करकडे माझ पाठविला किंवा प्रिन्सिपॉलकडे माझ परत पाठविला तर अशावेळी जॉबवर्कर स्वतःचे वेगळे चलन काढणेऐवजी प्रिन्सिपॉल कडून आलेल्या चलनावरच एंडोर्समेंट करू शकतो. यामध्ये माझा वर्णन आणि नगांणी संख्या नमूद केली पाहिजे. अशा प्रकारे पुढच्या जॉब वर्करने देखील त्यापुढे माझ पाठवायचा असेल तर त्याच चलनावर एंडोर्समेंट करत येते. डिलिव्हरी चलन हे सिरीयल नंबरने असले पाहिजे. त्यावर डिलिव्हरी चलनाचा नंबर, तारीख, माझ पाठवणाऱ्याच्या नावा व पत्ता जीएसटी नोंदणी क्रमांक, ज्याच्याकडे माझ पाठवतो त्याचे नाव, पत्ता जीएसटी नोंदणी क्रमांक, वस्तूचे वर्णन, एच एस एन कोड, नगांणी संख्या, करपात्र रक्कम, कराची रक्कम, जिथे माझ जाणाऱा आहे तेथील पत्ता याचा उल्लेख असला पाहिजे. आणि सही असली पाहिजे डिलिव्हरी चलन तीन प्रतींमध्ये काढले पाहिजे. पहिली प्रत कनसायनिकरीत दुसरी प्रत वाहतूकदाराकरिता आणि तिसरी प्रत स्वतः कन्साईनोरकरिता वरीलपैकी आवश्यक तो तपशील अचूकपणे इवे बिल मध्ये देखील नमूद केलं पाहिजे. जर राज्याबाहेर जॉबवर्कसाठी माझ पाठविला तर वस्तूची किंमत रुपये जरी पन्नास हजारचे आत असली तरी देखील इवे बिल काढणे बंधनकारक आहे. प्रिन्सिपॉल किंवा जॉबवर्कर यापैकी कोणीही ई वे बिल काढले तरी चालते. जॉबवर्क पूर्ण केल्यांमंतर तया झालेली वस्तू जर पुढे कोणाकडे तरी पाठवली किंवा प्रिन्सिपॉलकडे परत पाठवली तर इवे बिलमध्ये त्या वस्तूच्या किमतीचा अंतर्भाव केलं पाहिजे. प्रिन्सिपॉलने जीएसटी आयटीसी ०४ या क्रमांकाचे सहामाही पत्रक पुढील महिन्याच्या २५ तारखेपर्यंत भरले पाहिजे. यामध्ये प्रत्येक जॉबवर्कर आणि जॉबवर्करला पाठवलेल्या प्रत्येक माझा माहिती दिली पाहिजे असे नाही.

१०) जर जॉबवर्करकडून काम पूर्ण झाल्यानंतर प्रिन्सिपॉलकडे एक वर्षाच्या आत माल परत आला नाही किंवा प्रिन्सिपॉलने सांगितलेल्या ठिकाणी माल पाठवला नाही तर अशावेळी ज्यावेळी प्रिन्सिपॉलने जॉबवर्करला माल पाठवला होत त्यावेळी त्याने जॉबवर्करला विक्री केलेली आहे असे समजले जाईल आणि त्यावर कर आणि व्याज भरला जाणेल. हाच काळावधी भांडवली स्वरूपाच्या वस्तूसाठी तीन वर्षे आहे. जर योग्य आणि संयुक्त कारण दिल्यास एक वर्षाच्या काळावधी दोन किंवा तीन वर्षांपर्यंत आयुक्तांकडून वाढवून मिळू शकतो.

सदरची एक वर्ष किंवा तीन वर्षांची तरतूद मोल्ड्स आणि ड्राईज, जीगस आणि पट्टे आणि टूल्स यासाठी लागू नाही. या वस्तू जॉब वर्कर स्वतःकडे ठेवू शकतो. त्यांनी त्या वस्तू प्रिन्सिपॉलकडे परत पाठवल्याचे पाहिजे असे बंधन नाही. या वस्तू विक्री अगर स्क्रॅप म्हणून विकून त्यावरील जीएसटी जॉबवर्कर भरू शकतो. जर जॉब वर्कर अनौदीत असेल तर हा टॅक्स भरायची जबाबदारी प्रिन्सिपॉल वर येते. शेवटी एवढेच म्हणत येईल मी जी व्यक्ती जॉब वर्करसाठी माल दुसऱ्याकडे पाठवते, त्या व्यक्तीने बऱ्याच पूर्तता करण्याकरीत सतर्क असले पाहिजे.